

**Фінальний звіт за результатами проведеного дослідження
щодо найпоширеніших правових проблем у сфері сімейних
правовідносин в рамках реалізації ініціативи «Сімейні
радники» в Луганській області**

Цей звіт підготовлений за результатами проведення дослідження щодо найпоширеніших правових проблем в сфері сімейного права за експертної підтримки та безпосередньої участі експерта-соціолога з метою забезпечення ефективної реалізації ініціативи «Сімейні радники» в рамках проекту «Підтримка сталої адаптації надання базових послуг у секторах «Здоров'я», «Вода, санітарія, гігієна» та «Правова допомога» у Станиці Луганській».

ЗМІСТ

ВСТУП

Розділ 1. Огляд середовища реалізації проєкту «Підтримка сталої адаптації надання базових послуг у секторах «Здоров'я», «Вода, санітарія, гігієна» та «Правова допомога» у Станиці Луганській».

Розділ 2. Ключові спостереження та висновки за результатами кабінетного дослідження.

Розділ 3. Ключові спостереження та висновки за результатами проведених глибинних інтерв'ю.

Розділ 4. Ключові спостереження та висновки за результатами проведеного фокус-групового обговорення.

ВИСНОВКИ

Додаток 1. Методологія проведення дослідження щодо найпоширеніших правових проблем у сфері сімейних правовідносин в рамках реалізації ініціативи «Сімейні радники» в Луганській області.

Додаток 2. Аналітична записка щодо кількості звернень до системи надання безоплатної правової допомоги по сімейним питанням від мешканців громад Станиці Луганської, Широкого та Нижньотеполого.

Додаток 3. Гайд для проведення фокус-групового обговорення серед мешканців Станиці Луганської, Широкого та Нижньотеполого.

Додаток 4. Гайд для проведення глибинних інтерв'ю серед ГО та ОМС, що працюють у Станиці Луганській, Широкому та Нижньотеплому.

Додаток 5. Звіт за результатами проведеного фокус-групового обговорення.

Додаток 6. Звіт за результатами проведених глибинних інтерв'ю.

Додаток 7. Методологія та анкета для опитування клієнтів сімейних радників.

ВСТУП

Проєкт «Підтримка сталої адаптації надання базових послуг у секторах «Здоров'я», «Вода, санітарія, гігієна» та «Правова допомога» у Станиці Луганській» спільна ініціатива системи надання безоплатної правової допомоги та Норвезької ради у справах біженців.

Метою реалізації цього проєкту є консолідація зусиль системи надання БПД та NRC, як державного та недержавного секторів, який сприятиме розвитку спільноти радників системи надання БПД та створенню для людей належних умов для покращення їх обізнаності про свої права та здобуття навичок у їх застосуванні.

У процесі реалізації проєкту було проведено дослідження щодо найпоширеніших правових проблем у сфері сімейних правовідносин в рамках реалізації ініціативи «Сімейні радники» у Станиці Луганській.

Метою проведення дослідження було визначення найбільш поширених правових проблем у сфері сімейних правовідносин, які притаманні мешканцям Станиці Луганської та Луганської області в цілому. В рамках відповідного дослідження було реалізовано наступні заходи:

- Підготовлено методологію проведення дослідження;
- Проведено кабінетне дослідження шляхом збору та аналізу вторинної інформації з різних джерел, зокрема, даних з комплексної інформаційно-аналітичної системи (КІАС), яка містить інформацію про звернення клієнтів, які мешкають у Станиці Луганській, з питань сімейних правовідносин;
- Проведено 1 фокус-групове обговорення з проблематики у сфері сімейних правовідносин для перевірки гіпотез, сформованих під час проведення кабінетного дослідження;
- Проведено 6 глибинних інтерв'ю з представниками ГО та ОМС, що працюють у Станиці Луганській, Широкому та Нижньотеплому, з проблематики у сфері сімейних правовідносин для перевірки гіпотез, сформованих під час проведення кабінетного дослідження;

- Сформований проєкт інструментарію у вигляді анкети зворотного зв'язку для визначення якості послуг Радників системи надання БПД у майбутньому;
- Проаналізовано отримані дані та підготовлено фінальний звіт за результатами дослідження.

Методологія написання звіту:

- аналіз статистичних даних комплексно-інформаційної аналітичної системи (КІАС) та пошук релевантної інформації у відкритих джерелах;
- проведення фокус-групового обговорення з мешканцями громад Станиці Луганської, Широкого та Нижньотеплого;
- інтерв'ювання представників ГО та ОМС, що працюють у Станиці Луганській, Широкому та Нижньотеплому;
- узагальнення напрацювань/продуктів проєкту;
- узагальнення зібраних даних та виявлення основних тенденцій.

Розділ 1. Огляд середовища реалізації проєкту «Підтримка сталої адаптації надання базових послуг у секторах «Здоров'я», «Вода, санітарія, гігієна» та «Правова допомога» у Станиці Луганській».

Наразі в Україні триває процес децентралізації, що дасть змогу ОМС надавати більшість послуг на рівні громад, також це має допомогти першочергово сформувати дієздатну громаду, вирішувати нагальні проблеми громади, забезпечити реалізацію прав і свобод громадян, покращити якість їх життя.

Важливою складовою у формуванні спроможних громад є питання забезпечення надання правової допомоги громаді. Разом з тим на ОМС відповідно до Законів України «Про безоплатну правову допомогу», «Про місцеве самоврядування в Україні» покладено завдання, зокрема надання безоплатної первинної правової допомоги (далі – БППД) громадянам.

При цьому, в ОМС не завжди є достатня кількість фахівців/юристів для надання БППД (надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, складення заяв, скарг та інших документів правового характеру), проведення правопросвітницьких заходів з метою підвищення правової свідомості громадян, вузько спеціалізованих проблем на певній території. В межах взаємодії системи надання безоплатної правової допомоги з ОМС, здійснюється залучення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги /бюро правової допомоги до розроблення та виконання місцевих програм надання БППД. Так, до прикладу, протягом 2020 року між центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги та ОМС затверджено 45 програм надання БППД.

Також в рамках розвитку ініціативи Радник системи надання безоплатної правової допомоги (далі – БПД) відбувається залучення активних громадян до сприяння надання правової допомоги населенню, в тому числі через розвиток бази знань системи надання БПД та підготовки та поширення правопросвітницької інформації планується підвищити правову обізнаність населення вирішувати правові проблеми в правовий спосіб. Їх завданням є вибудовувати місток між людьми, що потребують допомоги, та інституціями, які надають цю допомогу, а також представляти у громаді соціальні ініціативи Міністерства юстиції та системи з надання безоплатної правової допомоги.

До функцій радників входить надання правової інформації про права громадян загалом та відповідно до отриманої спеціалізації, підвищення рівня обізнаності громадян про порядок та можливості отримання правової допомоги та сприяння у доступі до неї вразливим категоріям громадян, консультування щодо можливостей отримання соціальної, гуманітарної, психологічної та медичної допомоги, перенаправлення осіб до профільних організацій та інше.

Разом з тим, відповідно до статті 9 ЗУ «Про безоплатну правову допомогу» суб'єктами надання БППД в Україні, зокрема є фізичні та юридичні особи приватного права. При цьому незважаючи на те, що 15 червня 2012 року Міністерством юстиції України затверджено «Порядок та критерії залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги» (далі – Порядок), який наразі є чиним, практика залучення юридичних осіб приватного права до надання ними безоплатної правової допомоги на сьогоднішній день відсутня.

В той же час багато питань залучення ОМС юридичних осіб приватного права на сьогоднішній день залишається неврегульованими. Є приклади співпраці ОМС та юридичних осіб приватного права через підписання меморандумів, однак такі меморандуми не несуть за собою зобов'язань та відповідальності за невиконання і встановлюють лише наміри.

Одним з можливих шляхів розв'язання проблеми є створення методології діяльності незалежного провайдера правової допомоги (далі – НП) та стандартів його роботи у співпраці NRC та системою надання безоплатної правової допомоги, а також залучення активних громадян до сприяння надання правової допомоги населенню через розвиток їх як спільноти радників.

Це дозволить зменшити навантаження на Державний бюджет України та посилити інституційну спроможність до надання безоплатної правової допомоги мешканцям Луганської області.

Також консолідація зусиль системи надання БПД та NRC, як державного та недержавного секторів, сприятиме розвитку спільноти радників системи надання БПД та створенню для людей належних умов для покращення їх обізнаності про свої права та здобуття навичок у їх застосуванні.

Розділ 2. Ключові спостереження та висновки за результатами кабінетного дослідження

У період з січня 2020 по червень 2021 у КІАС було зареєстровано 278 звернень від клієнтів, які проживають у Широкому, Нижньотеплому та Станиці Луганській. Із 278 звернень 104 стосуються питань у сфері сімейних правовідносин, що становить майже половину від усієї кількості зареєстрованих звернень, що свідчить про великий попит серед клієнтів.

За результатами проведеного аналізу було визначено, що мешканці вищевказаних громад найчастіше звертаються до системи надання безоплатної правової допомоги для вирішення таких питань у сфері сімейних правовідносин, зокрема:

- Встановлення фактів, що мають юридичне значення (встановлення факту народження особи, встановлення факту смерті, зокрема, на тимчасово окупованих територіях тощо);
- Укладення і розірвання шлюбу;
- Поділ спільного майна подружжя;
- Стягнення аліментів;
- Позбавлення та поновлення батьківських прав;
- Опіка та піклування.

Представники робочої групи також проаналізували зареєстровані звернення, які містяться у КІАС, за період з січня 2020 по червень 2021 року з питань сімейних правовідносин від мешканців Луганської області. За результатами проведеного аналізу було встановлено, що мешканці Луганської області та окремо мешканці громад звертаються до системи надання безоплатної правової допомоги майже з однакових питань.

Огляд соціологічних досліджень, що стосувались правових проблем громадян та проводились зокрема на території Луганської області, показав наступне:

- Проблеми у сфері сімейних правовідносин не належать до найбільш поширених, якщо порівнювати з іншими правовими проблемами у сферах трудових відносин, соціальних виплат та пільг, прав споживача, ЖКГ, медичного обслуговування тощо. Та обставина, що майже половина від усієї кількості зареєстрованих звернень в БПД в Широкому, Нижньотеплому та Станиці

Луганській стосувалась сімейних проблем, може свідчити про те, що БПД розглядається населенням громад як інстанція для вирішення такого типу питань, а з іншими проблемами вони звертаються до інших організацій та установ, або ж вирішують їх не правовими способами чи не вирішують зовсім;

- Водночас, за даними одного з досліджень, проблеми у сфері сімейних правовідносин, хоч і не належать до найбільш розповсюджених, є одними з найбільш серйозних та довготривалих;
- Інше дослідження вказує на те, що проблеми у сфері сімейних правовідносин більш актуальні для жінок та людей віком від 26 та 40 років;
- Ще одне дослідження містить деталізацію типових сімейних проблем: найчастіше вони стосуються шлюбозлучного процесу, який має наслідком інші складності: поділ майна, нарахування й виплату аліментів, затяжні судові процеси. Крім того, респонденти вказували на такі проблеми, як встановлення батьківства, опікунства, позбавлення батьківських прав, сварки в родині, проблеми з дітьми, що ведуть девіантний спосіб життя, домашнє насильство. Цей перелік здебільшого збігається із тим, який був сформований за результатами аналізу бази КІАС.

Розділ 3. Ключові спостереження та висновки за результатами проведених глибинних інтерв'ю

Діяльність ОМС у сфері захисту прав

Місцева влада та інші інституції (наприклад, школи, соціальні служби, активна громадськість) вживають заходів для підвищення рівня обізнаності людей про їх права у громадах шляхом проведення онлайн та рідше офлайн-заходів (кількість яких скоротилась через карантинні обмеження), консультування громадян, поширення інформаційно-роз'яснювальної продукції, публікації інформації на сайтах та сторінках у соцмережах. У школах проводяться класні години про права людини, тижні права тощо.

Для забезпечення прав мешканців громад у різних сферах життєдіяльності представниками громадських організацій проводяться семінари, тренінги з гендерної рівності. Розміщується інформація на сайтах громади. Крім того, саме зараз організували співпрацю з управлінням соціального захисту населення щодо проведення спільної роз'яснювальної роботи серед громадян. Ведеться прийом громадян штатним юристом ОМС (Широкий), місцевою владою, заступниками керівника ОТГ, та начальниками відділів Військово-цивільної адміністрації. Представники Центру надання соціальних послуг (Станиця Луганська) надають допомогу громадянам, які опинились у складних життєвих обставинах. На території громади Станиця-Луганська працює три пункти надання безоплатної правової допомоги: офіс БПД, пункт консультування представниками Норвезької ради у справах біженців та благодійний фонд Карітас.

Щодо ініціатив у громаді, які допомагають захистити права людини і зробити життя в громаді краще, респонденти переважно згадували ініціативи, що не пов'язані прямо із захистом прав громадян. Інформант з Широкого зазначав, що для дітей започаткували вивчення англійської мови у дошкільних навчальних закладах. Коли потребують обставини, то проводяться громадські обговорення, де збиралась ініціативна громада для розв'язання проблем (Широкий, Нижньотепле). Також міжнародними організаціями проводяться тренінги, семінари, куди запрошують активних мешканців громади різних районів (Нижньотепле). В одному з районів дитячий садок виграв проєкт для створення на базі дошкільного навчального закладу кімнати психологічного розвантаження для дітей (Широкий). Для дітей та людей з особливими потребами ведеться активна робота щодо створення безбар'єрного

середовища, а саме облаштовуються пандуси, працює інклюзивно-ресурсний центр, який займається проблемами дітей шкільного віку, є центри по обслуговуванню таких дітей від 0 до 6 років (Станиця Луганська). Інформант зі Станиці Луганської зазначив, що громада розпочала роботу щодо надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних або бойових дій.

Проблеми у сфері сімейних правовідносин

Декілька інформантів відзначали, що проблеми, що стосуються сімейних правовідносин, зокрема виявлені в ході кабінетного дослідження, не є гострими в їх населених пунктах. Люди найчастіше звертаються щодо питань, пов'язаних із спадком, землею, житлом, отриманням субсидій та соціальних послуг. Це спостереження може свідчити про те, що люди, котрі мають сімейні проблеми, рідше звертаються до ОМС та ГО порівняно з БПД.

Серед відносно поширених проблем у сфері сімейних правовідносин інформантами згадувались наступні:

- оформлення розлучення, складання позову до суду про розлучення (Нижньотепле);
- стягнення аліментів (Нижньотепле, Станиця Луганська);
- надсилання запитів до відділів ДВС (Нижньотепле);
- встановлення факту народження або смерті людини, зокрема, на тимчасово окупованій території (Нижньотепле, Станиця Луганська);
- позбавлення, поновлення батьківських прав, опіка та піклування є проблемою через те, що справи тривають дуже багато часу і складно влаштувати дитину в умовах реорганізації інтернатної системи (Станиця Луганська);
- захист прав дітей після розлучення, зокрема, якщо один з батьків проживає на окупованій території (Станиця Луганська).

Для жителів Широкого характерні безробіття та, як наслідок, проблеми у сім'ї.

Всі респоденти зазначили, що ковід вплинув збільшення проблем та їх перелік, шляхом обмеження громадян в отриманні документів, соціальних послуг та правової допомоги. Установи знаходяться досить далеко, а їздити громадським транспортом важко через встановлені обмеження. Також через брак вакцинації, через карантинні вимоги деяких організацій, які зачиняються на карантин, як наслідок переведення

установ та організацій на режим онлайн, школи на онлайн-навчання. Ковід також вплинув на скорочення робочих місць.

Для отримання правової допомоги з питань сімейних правовідносин можна звертатися:

- до місцевої влади (зокрема, старост);
- до поліції;
- до суду;
- на гарячу лінію;
- до виїзних консультативних пунктів БПД та ГО;
- до Військово-цивільної адміністрації;
- до юристів у місцевому центрі надання соціальних послуг та у службі у справах дітей (Станиця Луганська);
- до офісу БПД (Станиця Луганська);
- до Норвезької ради у справах біженців (особисто у Станиці Луганській чи по телефону) та благодійного фонду Карітас (Станиця Луганська).

Основні труднощі, з якими стикаються мешканці громад, намагаючись вирішити свої правові проблеми, пов'язані з потребою їздити в інші населені пункти та поганою доступністю громадського транспорту. Є також фінансовий аспект проблеми: хоча правову допомогу можна отримати безкоштовно, потрібно сплачувати за транспорт, довідки, судовий збір.

Щодо заходів, які здійснюють інституції у громаді, щоб запобігти появі цих проблем, сприяти їх вирішенню, респонденти зазначають, що для своїх громадян створено соціальний транспорт (який, втім, не покриває всіх потреб). У Станиці Луганській відремонтовано будівлю Центру надання адміністративних послуг, де надаються усі послуги адміністративного характеру в одному місці і практично кожного дня.

Краще за все доноситься інформація до мешканців району інформаційними буклетами. Також непоганим способом інформування є офлайн-зустрічі та заходи. Щодо ефективності друкованих ЗМІ думки інформантів розійшлися.

Розділ 4. Ключові спостереження та висновки за результатами проведеного фокус-групового обговорення

Досвід зіткнення з проблемами у сфері сімейних правовідносин

Кожен учасник фокус-групового обговорення стикався з правовою проблемою у сфері сімейних відносин. Проблеми, з якими стикнулися учасники:

- Стягнення аліментів, розірвання шлюбу;
- Насильство в сім'ї;
- Встановлення факту родинних відносин;
- Оформлення права на спадщину;
- Реєстрація місця проживання/перебування особи;
- Оформлення посвідки на тимчасове проживання;
- Зняття з реєстрації місця проживання особи.

Варто зазначити, що частина учасників вирішують свою правову проблему більше одного року, частина - відмовляються вчиняти дії, щоб вирішити свою проблему в силу певних обставин. Один із учасників вважає, що наявна проблема не заважає його повноцінному життю, тому поки що не має наміру її вирішувати.

Із розповідей учасників можна зробити висновок, що більшість проблем у сфері сімейних відносин виникли більше року тому, і їх вирішення досі триває.

Щодо звернення до державних інституцій та громадських організацій для вирішення правової проблеми

Під час дискусії учасники неодноразово зазначали, що не мають довіри до судових та правоохоронних органів, у зв'язку із наявною забюрократизованістю, корупційною складовою та у зв'язку із відсутністю наміру допомогти громадянам, які звертаються за допомогою.

Очікування громадян при зверненні за допомогою до державних інституцій:

- для людини важливо розуміти, що її проблемою займаються комплексно (можна вирішити всі наявні проблеми), що сприяє зменшенню рівня хвилювання, закладає фундамент для побудови довіри та збільшує рівень впевненості в собі (стає легше жити);
- державні інституції обмінюються необхідною інформацією між собою самі, не відправляючи клієнтів з відповідними довідками (не використовувати клієнта як "листоношу" / "вільні ноги");

- наявність зворотного зв'язку від організацій, в які звернулися за вирішенням проблеми (чіткі терміни розгляду звернення та інформування про результат);
- при наявності у клієнта ознак стресу, депресії, шокowego стану, або надмірної емоційності необхідно сприяти в отриманні клієнтом психологічної підтримки та допомогти клієнту прийняти виважені рішення;
- для відновлення справедливості люди очікують покарання чиновників, які порушують їх права;
- єдність позицій усіх установ: однакове трактування норм законодавства;
- чуйність при наданні послуг, відмова від формального підходу до виконання обов'язків;
- у випадках домашнього насильства: чіткий алгоритм встановлення статусу потерпілої / потерпілого, більш чуйне ставлення до потерпілих, допомога у проведенні експертиз / досліджень;
- наявність “дорожньої карти” всередині конкретної установи: клієнти не мають ходити від кабінету до кабінету у пошуках, до кого звернутись.

Про що думають клієнти, які стикаються з різноманітними труднощами:

- краще домовитись, аніж проходити всю процедуру, передбачену законом;
- небажання йти до суду через високі ставки судового збору;
- небажання витратити кошти на адвокатські послуги;
- вирішення усіх питань, пов'язаних з отриманням спадщини, в одному позові: встановлення факту родинних відносин, відновлення строку на прийняття спадщини, визнання недійсним свідоцтва про права на спадщину – таким чином не потрібно сплачувати зайвий раз судовий збір;
- переймаються тривалим вирішенням їхніх справ: довго розглядаються документи та призначається адвокат системи БПД, тривале “кочування” від установи до установи, завантаженість судів, затягування судового розгляду сторонами;
- потрібно покарати всіх, хто не допоміг / допоміг не так, як я хотів, думав мені допоможуть;
- «я краще знаю законодавство, ніж той працівник»;
- основні стереотипи: «для успішного вирішення проблеми потрібно назбирати грошей і найняти приватного адвоката», «всі проблеми потрібно вирішувати за допомогою держави», «державна не зацікавлена в тому, щоб люди вирішували свої правові проблеми»;

- якби наш суд був більш відкритий до народу своїм ставленням, то було б легше усім;
- важливо, щоб людина не залишалася на самоті з своєю проблемою («коли я намагалась вирішити проблему самостійно, то опинилася майже в прірві своїх страхів»);
- не затягувати із вирішенням проблеми («головне не затягувати, а запитати юристів, тоді буде легше»);
- бути готовим тривалий період систематично займатися вирішенням своєї проблеми («треба розуміти, що це не вирішиться за один день. Треба до цього підготуватися, морально, фізично, психологічно і зробити все необхідне»).

Щодо проблем, які виникають при зверненні до різних інституцій

Частина учасників відповіли, що мають досвід звернення за правовою допомогою до системи надання БПД, і вважають це дієвим інструментом для вирішення своєї правової проблеми. Одна із учасниць має намір звернутися до системи надання БПД, але в силу життєвих обставин не має можливості це зробити фізично, тому за порадою однієї із учасниць обговорення спробує зробити це дистанційно. Ще одна із учасниць отримала раду звернутися до громадської організації, яка опікується проблемами осіб, які опинились в складних життєвих обставинах.

Також учасники обговорення зазначили про наступні стримуючі фактори при вирішенні правової проблеми: недовіра до правоохоронних та судових органів, формальний підхід до надання послуг з боку державних органів, графік роботи державних установ співпадає з робочим часом клієнтів, що унеможливорює звернення до них (потрібно відпрошуватися з роботи) тощо.

Одна із учасниць обговорення зазначила, що часто правова проблема супроводжується супутніми проблемами, психологічними та травматичними з боку кривдників. Дуже шкода, що державні установи не надають психологічної підтримки таким людям, щоб комплексно допомогти людині.

Відповідно до інформації, яка міститься у Довіднику громадських організацій Луганської області, який був розроблений Луганською обласною державною адміністрацією у 2019 році, існує більше 20 активних громадських організацій, які опікуються захистом прав осіб у питаннях сімейних відносин. Тому це є ще одним дієвим інструментом для вирішення правових проблем, який можуть використовувати мешканці громад.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши результати, отримані під час кабінетного дослідження та інтерв'ювання представників різних цільових аудиторій, було виокремлено перелік питань у сфері сімейних правовідносин, які найбільш поширені серед мешканців 3 громад:

Кабінетне дослідження	Глибинні інтерв'ю	Фокус-група (проблеми самих респондентів)
Встановлення фактів, що мають юридичне значення (встановлення факту народження особи, встановлення факту смерті, зокрема, на тимчасово окупованих територіях тощо); Укладення і розірвання шлюбу; Поділ спільного майна подружжя; Стягнення аліментів; Позбавлення та поновлення батьківських прав; Опіка та піклування.	Оформлення розлучення, складання позову до суду про розлучення; Стягнення аліментів; Надсилання запитів до відділів ДВС; Встановлення факту народження або смерті людини, зокрема, на тимчасово окупованій території; Позбавлення, поновлення батьківських прав, опіка та піклування; Захист прав дітей після розлучення, зокрема, якщо один з батьків проживає на окупованій території.	Стягнення аліментів, розірвання шлюбу; Насильство в сім'ї; Встановлення факту родинних відносин; Оформлення права на спадщину; Реєстрація місця проживання/перебування особи; Оформлення посвідки на тимчасове проживання; Зняття з реєстрації місця проживання особи.

Із цього випливає, що перелік проблем, складений за результатами кабінетного дослідження, здебільшого збігається із тим, про що говорили мешканці та представники ГО та ОМС у Станиці Луганській, Широкому та Нижньотеплому.

У питаннях доступу мешканців громади до інституцій для вирішення своїх правових проблем гостро стоїть проблема транспортного сполучення між населеними пунктами, де розміщені відповідні точки доступу. Іншими вагомими бар'єрами є недовіра до правоохоронних та судових органів, формальний підхід до надання послуг з боку державних органів, графік роботи державних установ, який співпадає з робочим часом клієнтів, що унеможлиблює звернення до них, відсутність "дорожньої карти", тобто алгоритму вирішення типових проблем, тощо. В деяких випадках проблемою є фінансовий бар'єр: хоча правову допомогу можна отримати безкоштовно, проїзд у громадському транспорті, отримання довідок, судовий збір коштують грошей.

Щодо суб'єктів, до яких звертаються для вирішення правової проблеми, мешканці громад можуть звернутися до місцевої влади (зокрема, старост), поліції, суду, на гарячу лінію, до виїзних консультативних пунктів БПД та ГО, Військово-цивільної адміністрації, юристів у місцевому центрі надання соціальних послуг та у службі у справах дітей (Станиця Луганська), офісу БПД (Станиця Луганська або Щастя), Норвезької ради у справах біженців (особисто у Станиці Луганській чи по телефону) та благодійного фонду Карітас (Станиця Луганська). Не всі надавачі допомоги фізично присутні в кожному населеному пункті, що є проблемою для маломобільних та малозабезпечених громадян, особливо в умовах карантинних обмежень.

Для того, щоб ефективно подолати та попередити порушення прав людини, зокрема у сфері сімейних правовідносин, місцевій владі потрібно більше уваги приділяти покращенню можливості фізичного доступу до надавачів правової допомоги та вдосконаленню / клієнтоорієнтованості сервісів. Потрібно також більше уваги приділяти інформуванню про права та обов'язки дорослого населення (особливо жінок молодого та середнього віку), зокрема, шляхом розповсюдження інформаційних буклетів та проведення офлайн заходів та консультацій.

ГАЙД ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ГЛИБИННИХ ІНТЕРВ'Ю СЕРЕД ГО ТА ОМС, ЩО ПРАЦЮЮТЬ У СТАНИЦІ ЛУГАНСЬКІЙ, ШИРОКОМУ ТА НИЖНЬОТЕПЛОМУ

Доброго дня, ми попросили Вас поспілкуватися з нами сьогодні, щоб обговорити питання, які стосуються проблем у сфері сімейних правовідносин серед мешканців Станично-Луганського району. Дослідження здійснюється в рамках реалізації проекту «Підтримка сталої адаптації надання базових послуг у секторах «Здоров'я», «Вода, санітарія, гігієна» та «Правова допомога» у Станиці Луганській» за підтримки Норвезької ради у справах біженців. Результати будуть використані для планування правопросвітницьких заходів та для вдосконалення процесу надання правових консультацій. Наша розмова буде записана, щоб мені не доводилося робити нотатки про те, що буде сказано під час обговорення. Ми не будемо посилалися на Вас особисто, тобто ніде не згадуватимемо ваше ім'я та прізвище.

Діяльність ОМС у сфері захисту прав

1. З Вашого досвіду, яким чином місцева влада або інші інституції (наприклад, школи, молодіжні центри, соціальні служби) сприяють посиленню рівня обізнаності людей про їх права у громадах?
2. Будь ласка, розкажіть, які саме заходи місцева влада або інші інституції реалізують для забезпечення прав мешканців громад у різних сферах життєдіяльності?
3. Наведіть, будь ласка, приклад ініціативи у Вашій громаді, яка допомагає захистити права людини і зробити життя в громаді краще.

Проблеми у сфері сімейних правовідносин

4. Які проблеми чи питання у сімейній сфері найбільш поширені серед мешканців Станиці Луганської, Широкого та Нижньотеполого? А які з них найбільш болючі для людей?
 - a. Зондування: встановлення факту народження або смерті людини, зокрема, на тимчасово окупованій території; укладення і розірвання шлюбу; стягнення аліментів; позбавлення, поновлення батьківських прав; опіка та піклування.
 - b. Чи вплинула пандемія COVID-19 на перелік проблем чи ступінь їх гостроти?
5. Які заходи здійснюють інституції у громаді, щоб запобігти появі цих проблем, сприяти їх вирішенню? А які заходи варто було би здійснювати додатково?
6. До кого людина може звернутися для вирішення свого питання чи проблеми у сфері сімейних правовідносин? Де знаходиться ця людина чи організація? Чи потрібна особиста присутність, чи можна вирішити питання дистанційно? А до кого і з якими питаннями люди звертаються найчастіше?
 - a. Зондування: БПД, ОМС, ГО.
7. З якими труднощами стикаються люди під час вирішення своєї проблеми чи питання у сфері сімейних правовідносин? Як ви гадаєте, що допомогло би їх уникнути цих труднощів чи пом'якшити їх? Як місцева влада відповідає на означені виклики та проблеми?
 - a. Зондування: наявність чи покращення доступу до певної інфраструктури, послуг, інформації, допомога місцевої влади чи інших осіб тощо.
8. Якщо говорити про сімейні правовідносини, які питання, на вашу думку, потрібно ширше висвітлювати серед мешканців громад? Яким способом цю інформацію краще доносити?
9. Наша обговорення добігло кінця. Чи хотіли би Ви щось додати по темі нашого обговорення, про що ми не запитували?

Аналітична записка щодо кількості звернень до системи надання безоплатної правової допомоги по сімейним питанням від мешканців громад Станиці Луганської, Широкого та Нижньотеполого

В рамках реалізації проєкту «Підтримка сталої адаптації надання базових послуг у секторах «Здоров'я», «Вода, санітарія, гігієна» та «Правова допомога» у Станиці Луганській» експерти з числа працівників Координаційного центру з надання правової допомоги проводять ринкове дослідження щодо найпоширеніших правових проблем у сфері сімейного права в рамках реалізації ініціативи «Сімейні радники» у Станиці Луганській.

Метою проведення соціологічного дослідження є визначення найбільш популярних правових проблем у сфері сімейних правовідносин, які притаманні мешканцям Станиці Луганської. Для проведення цього дослідження була запропонована наступна модель проведення, яка включає:

- Проведення кабінетного дослідження шляхом збору та аналізу вторинної інформації з різних джерел, зокрема, даних з комплексної інформаційно-аналітичної системи (КІАС), яка містить інформацію про звернення клієнтів, які мешкають у Станиці Луганській, Широкому та Нижньотеполю з питань сімейних правовідносин;
- Підготовка методології проведення дослідження на основі зібраних даних під час кабінетного дослідження для формулювання проблеми, мети дослідження та проєкту інструментарію;
- Проведення фокус-групових обговорень з проблематики у сфері сімейних правовідносин;
- Формування проєкту інструментарію у вигляді анкет зворотного зв'язку для визначення якості послуг Радників системи надання БПД у майбутньому;
- Аналіз отриманих даних та підготовка фінального звіту за результатами дослідження.

Варто зазначити, що проведення кабінетного дослідження є ключовим етапом всього дослідження, оскільки саме цей метод надає можливість всебічно вивчити та заглибитись у проблематику дослідження, оцінити фактори, що можуть вплинути на об'єкт дослідження, визначити тенденції та перспективи розвитку, уникнути можливих проблем під час проведення дослідження. Проаналізувавши звернення клієнтів системи надання БПД, які мешкають у Станиці Луганській, Широкому та Нижньотеполю, робочій групі вдалося сформулювати перелік питань, які мають найбільший попит серед клієнтів.

У період з січня 2020 по червень 2021 у КІАС було зареєстровано 278 звернень від клієнтів, які проживають у Широкому, Нижньотеплому та Станиці Луганській. Із 278 звернень 104 стосуються питань у сфері сімейних правовідносин, що становить майже половину від усієї кількості зареєстрованих звернень, що свідчить про великий попит серед клієнтів.

Пошук здійснювався за категорією питань «Сімейне право» та по ключовим словам за переліком, який був визначений представниками робочої групи зважаючи на досвід, усталений механізм внесення даних тощо. Оскільки численна кількість питань, які цікавили робочу групу, увійшли до інших галузей права, зокрема, цивільний процес, адміністративне право тощо, пошук здійснювався вручну шляхом перегляду кожної суті звернення без застосування фільтрів за категорією питань та ключовими словами.

За результатами проведеного аналізу було визначено, що мешканці вищевказаних громад найчастіше звертаються до системи надання безоплатної правової допомоги для вирішення таких питань у сфері сімейних правовідносин, зокрема:

- Встановлення фактів, що мають юридичне значення (встановлення факту народження особи, встановлення факту смерті, зокрема, на тимчасово окупованих територіях тощо);
- Укладення і розірвання шлюбу;
- Поділ спільного майна подружжя;
- Стягнення аліментів;
- Позбавлення та поновлення батьківських прав;
- Опіка та піклування.

Витяг з бази КІАС з найбільш популярними зверненнями з питань сімейних правовідносин за період з січня 2020 по червень 2021 року (Станиця Луганська, Широке, Нижньотепле)

Адреса клієнта	Категорія питання	Підкатегорія питання	Суть питання
ШИРОКИЙ	Сімейне право	Шлюб укладення та розірвання	
ШИРОКИЙ	Спадкове право	Оформлення права на спадщину	Поновлення строків вступу в спадщину

ШИРОКИЙ	Сімейне право	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	
ШИРОКИЙ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	
ШИРОКИЙ	Спадкове право	Оформлення права на спадщину	Поновлення строків вступу в спадщину
ШИРОКИЙ	Сімейне право	Шлюб укладення та розірвання	укладення шлюбу
ШИРОКИЙ	Цивільне право	Інше	заява про видачу виконавчого листа
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	реєстрація смерті матері
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	щодо встановлення факту сумісного проживання та перебування на утриманні померлого годувальника
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Сімейне право	Поділ спільного майна подружжя	поділ спільного майна з чоловіком
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Сімейне право	Стягнення аліментів / утримання	стягнення аліментів на утримання дитини

СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	реєстрація народження онуки
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Сімейне право	Шлюб укладення та розірвання	Порядок розірвання шлюбу в судовому порядку
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Сімейне право	Поділ спільного майна подружжя	поділ майна з громадянським чоловіком
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Сімейне право	Усиновлення, опіка та піклування над дітьми	встановлення опіки
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Цивільне право	Опіка та піклування, визнання особи недієздатною, обмежено дієздатною	встановлення опіки над сином
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Соціальне забезпечення	Інше	стягнення грошової виплати на дитину по народження
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Цивільне право		реєстрація смерті дружини
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Цивільне право	Інше	реєстрація факту народження
СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	Цивільне право	Інше	реєстрація смерті чоловіка
НИЖНЬОТЕПЛЕ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	факт належності трудової книжки

НИЖНЬОТЕПЛЕ	Адміністративне право	Вчинення реєстраційних дій	Порядок зняття з реєстрації місця проживання
НИЖНЬОТЕПЛЕ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	Встановлення факту належності правовстановлюючих документів.
НИЖНЬОТЕПЛЕ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	встановлення факту належності документу
НИЖНЬОТЕПЛЕ	Цивільне право	Опіка та піклування, визнання особи недієздатною, обмежено дієздатною	встановлення опіки
НИЖНЬОТЕПЛЕ	Сімейне право	Усиновлення, опіка та піклування над дітьми	встановлення опіки
НИЖНЬОТЕПЛЕ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	факт належності трудової книжки

Представники робочої групи проаналізували зареєстровані звернення, які містяться у КІАС, за період з січня 2020 по червень 2021 року з питань сімейних правовідносин від мешканців Луганської області. Цей аналіз був проведений для того, щоб порівняти динаміку звернень; питання, які притаманні окремим громадам та області; та, за необхідності, розкрити та деталізувати суть звернень від мешканців вищевказаних громад.

За результатами проведеного аналізу було встановлено, що мешканці Луганської області та окремо мешканці громад звертаються до системи

надання безоплатної правової допомоги майже з однакових питань. Проте, варто зазначити, що в Луганській області обліковується численна кількість звернень, які стосуються таких питань:

- Встановлення фактів, що мають юридичне значення (встановлення батьківства, встановлення факту родинних відносин, встановлення факту перебування на утриманні, встановлення факту сумісного проживання, встановлення факту смерті тощо);
- Поділ спільного майна подружжя;
- Позбавлення батьківських прав;
- Стягнення аліментів/утримання;
- Усиновлення, опіка та піклування над дітьми;
- Укладення та розірвання шлюбу.

Витяг з бази КІАС з найбільш популярними зверненнями з питань сімейних правовідносин за період з січня 2020 по червень 2021 року (Луганська область)

Адреса клієнта	Категорія питання	Підкатегорія питання	Суть питання
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	Порядок визнання батьківства за спільною заявою батьків відповідно ст.126 Сімейного кодексу України
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	щодо внесення змін до актового запису цивільного стану народження особи.
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	Як встановити факт родинних відносин, якщо в свідоцтві про народження здійснено помилку?
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	щодо встановлення факту перебування на утриманні померлого годувальника

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	щодо встановлення факту сумісного проживання та перебуванні на утриманні померлого чоловіка
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	Щодо встановлення факту реєстрації шлюбу
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	Порядок та умови встановлення факту народження дитини, котра народилася на тимчасово непідконтрольній українській владі території
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Цивільний процес	Встановлення фактів, що мають юридичне значення	щодо встановлення факту смерті особи в певний час - матері
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Встановлення факту родинних відносин	Щодо порядку встановлення факту родинних відносин.
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Встановлення факту родинних відносин	Встановлення факту проживання однією сім'єю
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Поділ спільного майна подружжя	поділ спільного майна з чоловіком
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Поділ спільного майна подружжя	Поділ нерухомого майна після розірвання шлюбу
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Поділ спільного майна подружжя	щодо поділу спільно набутого майна подружжя

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Позбавлення батьківських прав	позбавлення батьківських прав колишньої дружини
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Стягнення аліментів / утримання	щодо стягнення аліментів на утримання дитини
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Стягнення аліментів / утримання	Стягнення аліментів на утримання двох неповнолітніх дітей з батька (порядок та сума)
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Стягнення аліментів / утримання	повторна подача виконавчого листа про стягнення аліментів до виконавчої служби
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Стягнення аліментів / утримання	Порядок утримання аліментів на дітей до 6 років
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Стягнення аліментів / утримання	Порядок стягнення аліментів на дитину до 23 років.
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Шлюб укладення та розірвання	Порядок розірвання шлюбу
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	Сімейне право	Шлюб укладення та розірвання	порядок розірвання шлюбу з відповідачем, який мешкає на ТОТ

Огляд відкритих джерел інформації про проблеми у сфері сімейних правовідносин серед мешканців Луганської області

- 1. Дослідження правових проблем та потреб у Херсоні (Херсонська область), Сєвєродонецьку (Луганська область), Жовтих Водах (Дніпропетровська область) та Соснівці (Львівська область)**

Дослідження виконувалося Київським міжнародним інститутом соціології та експертною групою для Міжнародного фонду «Відродження» з січня до березня 2018 року. Усього методом особистого інтерв'ю з використанням планшетів було опитано понад 2000 осіб віком старше 18 років, зокрема, 500 осіб було опитано в Сєвєродонецьку Луганської області. Застосовувалася багатоступенева стохастична вибірка, репрезентативна для населення відібраних населених пунктів. Дослідження мало на меті з'ясувати ситуацію щодо правових потреб населення та бар'єрів, що виникають на шляху до правосуддя.

За даними дослідження, найбільш поширеними є проблеми у сферах порушення прав споживача (16%), житлово-комунального господарства (12%), соціальних виплат та пільги (8%), медичного обслуговування (7%), трудових відносин (6%). Проблеми щодо поділу та оформлення майна турбували протягом останніх 3-х років 2% опитаних, щодо сімейних відносин у випадку розірвання шлюбу – 1%, щодо опіки та піклування – менше 1%. Водночас, проблеми, пов'язані із сімейними відносинами, були серед найбільш серйозних: це стосується опіки та піклування, насильства у родині, сімейних відносин у випадку їх розірвання. На перший план у цій категорії проблем виходить моральна шкода, а лише тоді – матеріальна чи шкода для здоров'я. В середньому проблеми, пов'язані з сімейними відносинами та насильством у родині, є серед тих, що залишаються невирішеними довше (понад 2 роки).

Загалом, результати дослідження вказують на те, що проблеми у сфері сімейних правовідносин, хоч і не належать до найбільш розповсюджених, є одними з найбільш серйозних та довготривалих.

На жаль, звіт за результатами дослідження не містить інформації для Сєвєродонецька окремо. Крім того, слід зважати, що дані більше репрезентують міські громади.

2. Дослідження «Рівень використання правових можливостей населенням України: доступність та ефективність правових послуг»

Дослідження виконане Харківським інститутом соціальних досліджень за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» протягом травня-жовтня 2010 року. Воно включало в себе репрезентативне опитування дорослого населення Херсонської, Луганської, Чернігівської, Хмельницької та Київської областей (усього 2463 інтерв'ю), 5 фокус-груп зі спеціалістами центрів правової допомоги та 20 інтерв'ю з людьми, що отримували юридичну допомогу протягом трьох років, що передували проведенню дослідження. Підсумковий розподіл опитаних за регіонами становить: Херсонська область – 352 респондента, Луганська – 754; Чернігівська – 360; Хмельницька – 428;

Київська – 569.Звіт за результатами містить дані щодо правових потреб населення, шляхів їх вирішення та перешкод у цьому процесі, каналів інформації щодо правових питань, якими користуються люди.

З сімейними проблемами (розлучення, сімейне насильство, спадщина, опікунство) стикалися протягом 3 років, що передували опитуванню, 8% респондентів, а 5% зазначили цю проблему як ключову. За поширеністю ця категорія проблем знаходилась на 9 місці.

Щодо сімейних проблем у звіті за результатами дослідження вказано наступне:

«Сімейні проблеми найчастіше стосувалися шлюбнорозлучного процесу, який мав наслідком інші складності: поділ майна, нарахування й виплату аліментів, затяжні судові процеси. Також поширеними були проблеми, пов'язані з питаннями спадщини (протистояння між родичами, оформлення, вступ тощо). Крім того, люди вказували на такі проблеми, як установлення батьківства, опікунства, позбавлення батьківських прав, сварки в родині, проблеми з дітьми, що ведуть девіантний спосіб життя (наркомани, алкоголіки). Також існує проблема насильства в сім'ї з боку чоловіка».

Вісім із десяти респондентів вдавалися до яких-небудь дій для вирішення своєї проблеми у сфері сімейних правовідносин, що є порівняно високим показником (для всієї сукупності правових проблем він становив 59%) і опосередковано вказує на серйозність і нагальність цього типу проблем для постраждалих.

Слід враховувати, що «більш ніж для третини опитаних у Луганській області ефективно вирішення юридичної проблеми пролягає або в обхід закону, або в обхід установ чи осіб, що надають юридичні послуги». Більш того, ці способи є найпоширенішими в області, на думку її мешканців.

3. Дослідження «Затребуваність правосуддя в Україні»

Дослідження виконане Харківським інститутом соціальних досліджень за підтримки Міністерства іноземних справ Королівства Нідерландів у липні-серпні 2015 року. Опитування здійснювалося за випадковою вибіркою 6500 повнолітніх респондентів по всій Україні (крім Криму), 9% з яких – не випадковим чином відібрані ВПО.

З сімейними проблемами стикалися протягом 4 років, що передували опитуванню, 9% респондентів, а з проблемами, пов'язаними з дітьми, – 5%. За поширеністю ці категорії проблем знаходились на 11 та 14 місці відповідно. Обидві категорії проблем були актуальнішими для жінок та людей віком від 26 та 40 років.

4. Комплексне дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості

У 2015 році компанія GfK Ukraine на замовлення Програми розвитку ООН провела дослідження становища жінок, що проживають у сільській місцевості. Вибірка опитування складає 2000 респонденток та є репрезентативною щодо жіночого населення, яке проживає в сільських районах України (включно з АР Крим, але без непідконтрольних українському уряду районів Луганської області), у віці старше 14-ти років. Опитування було проведене протягом вересня 2014 року методом особистого інтерв'ю за місцем проживання. Також було опитано 11 представниць громадських організацій, діяльність яких стосується сільських жінок, та 9 державних службовців в органах державної влади та місцевого самоврядування. Дослідження включало питання обізнаності сільських жінок зі своїми правами і частоти порушень окремих прав.

За результатами опитування, «найкраще сільські жінки обізані з правом на безкоштовне медичне обслуговування (86% усіх жінок). Приблизно три чверті сільських жінок знають про право на допомогу з безробіття, на оплачувані відпустки та лікарняні, на безкоштовну освіту, на рівні права з чоловіками, на захист від насильства з боку чоловіка. Найменше жінки знають про право на організацію сільськогосподарських кооперативів (лише 57% жінок). 21% сільських жінок не знають про жодне з прав, що стосується їхнього захисту від побутового насильства, зокрема про те, що чоловіки не мають права знущатися з жінок та дітей, примушувати жінку до сексуальних стосунків, і що жінка має право на захист у разі насильства з боку чоловіка. Загалом 83% сільських жінок не зверталися до жодних органів з метою захисту своїх прав, оскільки не було на те потреби. Серед тих, у кого така потреба була, 23% зазначили, що не знали, як звернутися або не мали можливості звернутися за захистом своїх прав. Сільські жінки мають менше можливостей отримати інформацію про правові норми через те, що більшість організацій та установ, в яких цю інформацію можна отримати, розташовані в містах».

5. Дослідження правових та безпекових потреб мешканців м. Сєверодонецьк, Красноріченської ОТГ, Гірської ОТГ Луганської області

Метою дослідження було виявлення безпекових та правових проблем в місцевих громадах Сєверодонецька, Красноріченської та Гірської ОТГ та розроблення шляхів їх вирішення, а також підготовка карти правових та безпекових потреб цільових територіальних громад на підставі ретельного вивчення питань, з якими найчастіше звертаються мешканці. Дослідження проводилось з липня по серпень 2020 року. Обсяг вибірки становив 427 осіб.

Серед жителів м. Северодонецьк найактуальнішими виявились питання у сферах трудових відносин і медичного обслуговування, соціальних виплат та пільг, захисту прав споживачів, утримання житла, взаємовідносин з органами державної влади або органами місцевого самоврядування, земельними відносинами, сімейними відносинами та поділом чи оформленням спадщини. У Красноріченській ОТГ цей перелік був наступним: соціальні виплати та пільги, медичне обслуговування, трудові відносини, захист прав споживачів, утримання житла та взаємовідносини з органами державної влади або органами місцевого самоврядування, поділ чи оформлення спадщини, земельні відносини, взаємовідносини з сусідами, питання опіки й догляду за непрацездатним, сімейні відносини. У Гірській ОТГ цей перелік включав: соціальні виплати та пільги, трудові відносини, медичне обслуговування, утримання житла, комунальні послуги, захист прав споживачів, взаємовідносини з органами державної влади або органами місцевого самоврядування, взаємовідносини з сусідами, земельні відносини, сімейні відносини та поділ чи оформлення спадщини. Відтак, питання, пов'язані з сімейними правовідносинами, хоч і не були найбільш поширеними, але все ж були у переліку найактуальніших для кожної громади.

Методологія проведення дослідження щодо найпоширеніших правових проблем у сфері сімейних правовідносин в рамках реалізації ініціативи «Сімейні радники» в Луганській області

1. Контекст дослідження

У 2021-2022 роках Координаційний центр з надання правової допомоги реалізує проєкт «Підтримка сталої адаптації надання базових послуг у секторах «Здоров'я», «Вода, санітарія, гігієна» та «Правова допомога» у Станиці Луганській» за підтримки Норвезької ради у справах біженців. Зокрема, проєкт передбачає створення інформаційно-правопросвітницького контенту: розроблення правопросвітницької продукції для підвищення правової свідомості населення щодо проблематик з сімейного права та підвищення зацікавленості активного населення до участі в ініціативі (буклети та інформаційні промо-ролики в форматі дудл відео). Іншим напрямком проєктної діяльності є залучення активних громадян до сприяння надання правової допомоги населенню у ролі сімейних радників. До функцій радників входить надання правової інформації про права громадян загалом та відповідно до отриманої спеціалізації, підвищення рівня обізнаності громадян про порядок та можливості отримання правової допомоги та сприяння у доступі до неї вразливим категоріям громадян тощо.

2. Мета та завдання дослідження

В рамках реалізації проєкту передбачається проведення дослідження у Станиці Луганській, Нижньотеплому та Широкому Луганської області. Метою дослідження є визначення найбільш релевантного та актуального змісту правопросвітницької продукції та навчальних програм для сімейних радників. Відтак, дослідницькі завдання включають:

- визначення переліку найпоширеніших правових проблем у сфері сімейних правовідносин у мешканців Станиці Луганської, Нижньотеполого та Широкого;
- визначення бар'єрів у доступі до правосуддя серед тих мешканців, що потребують правової допомоги та консультації;
- вивчення вдалих практик з правопросвіти та надання правової допомоги, що вже застосовуються на території трьох населених пунктів.

3. Цільові групи

1. Основною цільовою групою є постійні мешканці Станиці Луганської, Нижньотеполого та Широкого, включно із внутрішньо переміщеними особами, зокрема ті, які раніше стикалися з проблемами у сфері сімейних правовідносин.
2. Додатковою цільовою групою є представники органів місцевого самоврядування, громадських організацій та ініціативних груп, що діють на території трьох населених пунктів та обізнані з ситуацією у сфері сімейних правовідносин та захисту прав мешканців в цілому.

4. Методи збору даних

Для отримання потрібної інформації та виконання дослідницьких завдань передбачається застосування наступних методів збору даних:

1. Кабінетне дослідження шляхом збору та аналізу вторинної інформації з різних джерел, зокрема, даних з комплексної інформаційно-аналітичної системи (КІАС), яка містить інформацію про звернення клієнтів, які мешкають у Станиці Луганській, Нижньотеплому та Широкому, з питань сімейних правовідносин;
2. Проведення фокус-групи онлайн з мешканцями трьох населених пунктів, які стикалися з проблемами у сфері сімейних правовідносин.
3. Проведення 6 глибинних інтерв'ю по телефону з представниками ОМС та громадських організацій, які провадять свою діяльність у сфері захисту прав людини у відповідних громадах.

За результатами кабінетного дослідження буде отримана кількісна статистична інформація щодо переліку найпоширеніших правових проблем у сфері сімейних правовідносин. Фокус-групові обговорення та глибинні інтерв'ю застосовуватимуться для перевірки отриманих під час кабінетного дослідження даних, а також з метою врахування громадської думки щодо найпоширеніших правових проблем у сфері сімейних правовідносин, з якими стикаються мешканці громад Станиці Луганської, Широкого та Нижньотеплого, розуміння ними своїх прав та інструментів їх захисту. Відтак, завданнями якісних методів дослідження є:

- виявити труднощі, перепони, з якими стикаються мешканці громад, коли намагаються вирішувати свої проблеми у сфері сімейних відносин;
- виявити тематики, які є актуальними для мешканців громад та не увійшли до переліку під час проведеного кабінетного дослідження, оскільки є ймовірність, що з деякими категоріями проблем люди звертаються до інших організацій та установ або не звертаються нікуди;
- порівняти думки представників громади та громадських організацій щодо переліку найпоширеніших правових проблем у сфері сімейних правовідносин;
- сформулювати рекомендації для вирішення правових проблем у відповідних громадах.

5. Підходи до побудови вибірок

Для аналізу даних з комплексної інформаційно-аналітичної системи (КІАС) відбиратимуться всі звернення клієнтів, які мешкають у Станиці Луганській, Нижньотеплому та Широкому, у період з січня 2020 по червень 2021. Відбору підлягатимуть ті звернення, що стосуються питань у сфері сімейних правовідносин: за категорією питань «Сімейне право» та по ключовим словам.

Для фокус-групи онлайн відбиратимуться мешканці трьох населених пунктів, які стикалися з проблемами у сфері сімейних правовідносин. Пошук та рекрутинг учасників здійснюватиметься за допомогою онлайн-анкети в Google Forms, яка розповсюджуватиметься в соціальних мережах та через інші засоби інформування. З тими, хто заповнив анкету та підходить по критеріях відбору, буде встановлений контакт та надіслане запрошення на фокус-групу.

Для глибинних інтерв'ю відбиратимуться представники ОМС та ГО, які працюють у сфері захисту прав людини у трьох громадах. Пошук та рекрутинг учасників здійснюватиметься за допомогою онлайн-анкети в Google Forms, яка розповсюджуватиметься в соціальних мережах та через інші засоби інформування, а також через партнерські організації. Крім того, застосовуватиметься рекрутинг методом «снігової кулі»: інформанти, що вже взяли участь у дослідженні, рекомендуватимуть інших осіб у громаді, з якими варто було би поспілкуватися на задану тему.

6. Гайди фокус-групової дискусії та глибинних інтерв'ю

Орієнтовний перелік запитань для фокус-групи із мешканцями громад має охоплювати такі теми:

- досвід зіткнення з проблемами у сфері сімейних правовідносин;
- вдалий та невдалий досвід вирішення проблем у сфері сімейних правовідносин;
- джерела допомоги під час вирішення проблеми чи питання;
- труднощі під час вирішення проблеми чи питання;
- потреба в інформації щодо сімейних правовідносин серед інформантів та мешканців громади в цілому;
- уявлення про проблеми у сімейній сфері, що найбільш поширені серед мешканців громади;
- надавачі правової допомоги, доступні для мешканців громади.

Орієнтовний перелік запитань для глибинних інтерв'ю з представниками ОМС та ГО має охоплювати такі теми:

- заходи, які місцева влада або інші інституції реалізують для забезпечення прав мешканців громад та підвищення їх правової обізнаності;
- приклади ініціатив у громадах, які допомагають захистити права людини і зробити життя в громаді краще;
- уявлення про проблеми у сімейній сфері, що найбільш поширені серед мешканців громади;
- джерела допомоги під час вирішення проблеми чи питання, до яких можуть звернутися мешканці;
- труднощі під час вирішення проблеми чи питання, з якими стикаються мешканці;
- потреба в інформації щодо сімейних правовідносин серед мешканців громади.

7. Контроль якості зібраних даних

Для контролю якості фокус-групи та глибинних інтерв'ю здійснюватиметься аудіозапис.

8. Обробка та аналіз отриманих даних

Передбачається підготовка трьох окремих звітів за результатами кабінетного дослідження, фокус-групи та глибинних інтерв'ю.

Дані, отримані в ході трьох компонентів дослідження, будуть зведені у вигляді фінального звіту, що підсумовуватиме та узагальнюватиме всю наявну інформацію щодо проблем у сфері сімейних правовідносин на території трьох населених пунктів.

ДОСВІД ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ

П1. Чи турбували Вас проблеми та спори в наступних сферах життя протягом останніх 3-х років (тобто з 2019 року)? Нас цікавлять вирішені і невирішені проблеми, які відчували особисто Ви.

П2. → ПИТАННЯ ДЛЯ КОЖНОЇ СФЕРИ, В ЯКІЙ БУЛИ ПРОБЛЕМИ: Чи залишилися у Вас невирішені проблеми чи спори у цій сфері?

П3. → ПИТАННЯ ДЛЯ КОЖНОЇ СФЕРИ, ДЕ ЗАЛИШИЛИСЬ НЕВИРІШЕНІ ПРОБЛЕМИ: Чи потребуєте Ви допомоги чи додаткової інформації задля вирішення проблем, що залишилися невирішеними у цій сфері?

	П1	П2	П3
Права споживача (купівля неякісних товарів або послуг, неякісне обслуговування, відмова в наданні послуг)	1	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Трудові відносини (звільнення, загрози, порушення умов оплати праці та ін.)	2	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Соціальні виплати і пільги (проблеми з оформленням або отриманням пенсії, допомоги по безробіттю, допомоги при народженні дитини, оформлення субсидій і т.д.)	3	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Медичне обслуговування (відмова в наданні допомоги, неякісне обслуговування, неповне інформування про способи лікування, заподіяння шкоди та ін.)	4	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Житлово-комунальне господарство (неправильне нарахування оплати за комунальні послуги, систематичне ненадання або низька якість комунальних послуг, незадовільні умови проживання, конфлікти з сусідами, пошкодження власності, проблеми розмежування, забруднення місць громадського користування та ін.)	5	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Права на нерухоме майно та оренда житла (оплата за проживання, виселення, невиконання умов оренди, реєстрація права власності, виплата іпотеки)	6	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Розділ або оформлення майна, в тому числі спадщини (в тому числі реєстрація транспортних засобів, успадкування вкладу в банку, кредитів та ін.)	7	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Земельні відносини (оформлення власності / оренди, приватизація землі, конфлікти щодо меж ділянок або ін.)	8	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Взаємовідносини з органами влади, правоохоронними органами та Збройними силами (ненадання інформації, погане обслуговування органами влади; порушення прав з боку правоохоронних органів; порушення прав під час притягнення до адміністративної відповідальності; військовий облік, звільнення, укладення контракту, відстрочка і звільнення від призову, оформлення посвідчення УБД та ін.)	9	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Грошові зобов'язання (позики, кредити або розстрочки, заборгованості за житлово-комунальні послуги, переслідування кредитором, потреба змусити когось віддати Вам борг, затримка / неповернення вкладів банком, відмова у страхових виплатах або ін.)	10	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Освіта (щодо Вас або Ваших дітей – несправедливе оцінювання, непрозорість зарахування до навчальних закладів, упереджене ставлення та ін.)	11	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Сімейні стосунки (розірвання шлюбу, розподіл спільного майна подружжя, умови проживання дітей, батьківські права, усиновлення дитини, отримання аліментів, опіка та піклування)	12	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2

Насильство в сім'ї (фізичне або психологічне)	13	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Кримінальні злочини (вчинення відносно Вас кримінального злочину; відмова внести відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, не визнання потерпілим; порушення прав при проведенні допиту, обшуку, експертизи; тілесні ушкодження, ДТП та ін.)	14	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
Порушення прав при виконанні судового рішення (відмова у відкритті або необґрунтоване закриття виробництва, бездіяльність виконавця і ін.)	15	Так...1 Ні...2	Так...1 Ні...2
НЕ ВИНИКАЛО ЖОДНОЇ ПРОБЛЕМИ ІЗ НАЗВАНИХ СФЕР	16		

П4. Загалом, чи маєте Ви на даний момент питання, які хотіли б обговорити з юристом чи отримати правову інформацію іншим способом?

Так	1
Ні	2
ВАЖКО СКАЗАТИ/ ВІДМОВА	99

ДОСВІД ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ (ДЛЯ ТИХ, ХТО МАВ ПРОБЛЕМИ У ЦЬЙ СФЕРІ)

С1. Згадайте, будь ласка, всі проблеми чи конфлікти за останні 3 роки, пов'язані з розірванням шлюбу або незареєстрованих стосунків, розподілом майна, батьківськими правами, отриманням аліментів, опікою та піклуванням. Що з цього списку найкраще описує ці проблеми/конфлікти? МНОЖИННИЙ ВИБІР.

Поділ спільної сумісної власності подружжя	1
Аліменти та додаткові витрати на дитину: визначення та зміна розміру, стягнення заборгованості	2
Визначення місця проживання дитини	3
Встановлення графіку побачень з дитиною	4
Відмова у наданні дозволу на виїзд дитини за кордон без згоди одного з батьків	5
Позбавлення/поновлення батьківських прав	6
Укладення шлюбного договору	7
Усиновлення, опіка та піклування над дітьми	8
Встановлення фактів, що мають юридичне значення (народження або смерті; визнання безвісти відсутнім, родинних зв'язків тощо)	9
Шлюб: укладення, розірвання та визнання недійсним	10
Визнання Вас або інших членів родини, що проживають разом з вами, недієздатними або обмежено дієздатними	11
Встановлення опіки (піклування) над малолітніми, неповнолітніми особами, а також повнолітніми особами, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки	12
Порушення права на зміну опікуна/піклувальника	13
Інше (ЗАПИШІТЬ)	14

Наступні питання стосуватимуться найсерйознішої проблеми у сфері сімейних стосунків за останні 3 роки.

С2. Чи робили Ви щось або намагались робити для вирішення цієї проблеми – наприклад, розмовляли з іншою стороною конфлікту, залучали третю сторону або намагались отримати інформацію чи пораду?

Так	1	→ ПЕРЕХІД ДО С4
Ні	2	→ ПЕРЕХІД ДО С2

С3. Чому Ви нічого не робили для вирішення проблеми? МОЖНА ВИБРАТИ ДЕКІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ.

Не знав/-ла, до якого органу влади звертатися для вирішення цієї проблеми	1
Не знав/-ла, у кого можна отримати юридичну/правову допомогу	2
Не знав/-ла, у кого можна отримати інформацію чи пораду	3
Не вірив/-ла, що зможу домогтися справедливості, не вважав/-ла, що це щось змінить	4
Вважав/-ла, що проблема вирішиться сама собою	5
Вважав/-ла, що це забере надто багато часу	6
Вважав/-ла, що це буде надто дорого	7
Вважав/-ла, що витрачу занадто багато «нервів» на вирішення цієї проблеми	8
Боявся/-лась вдатися до якихось дій	9
В населеному пункті, де я перебуваю, немає в кого отримати правову допомогу	10
Проблема була неважливою для мене	11
Інше (ЗАПИСАТИ)	12

ВАЖКО СКАЗАТИ/ ВІДМОВА	99
------------------------	----

→ ЯКЩО У ПИТАННІ С2 ВІДПОВІДЬ «Ні», ПІСЛЯ ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ С4 - ПЕРЕХІД ДО С8

С4. Чи стикались Ви з труднощами у процесі вирішення проблеми? МОЖНА ВИБРАТИ ДЕКІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ. НЕ ЗАЧИТУВАТИ.

Значні фінансові витрати на вирішення проблеми	1
Значні витрати часу на вирішення проблеми	2
Необхідність їздити в інший населений пункт	3
Брак інформації та фахової поради щодо вирішення проблеми	4
Особи чи організації, до яких Ви звертались, не надали потрібну допомогу	5
Інше (ЗАПИСАТИ)	6
ВАЖКО СКАЗАТИ/ ВІДМОВА	99

С5. Чи зверталися Ви до когось для вирішення проблеми? МОЖНА ВИБРАТИ ДЕКІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ.

Родичі, друзі або знайомі (за винятком людей, які за професією займаються наданням порад щодо таких проблем – будь ласка, згадайте цих людей далі відповідно до їхньої професії)	1
Поліція	2
Платний юрист, адвокат, професійний консультант	3
Працівник Центру з надання безоплатної правової допомоги	4
Інший безкоштовний юрист чи знайомий юрист безкоштовно	5
Суд	6
Консультаційна служба або гаряча лінія (ЗАПИШТЬ, ЯКА)	7
Органи влади чи місцевого самоврядування	8
Державна організація, чиновники	9
Громадська організація	10
Інша людина або організація (ЗАПИШТЬ)	11
Не звертались ні до кого	12
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	99

С6. (ЯКЩО НЕ ЗВЕРТАЛИСЬ НІ ДО КОГО): Чому Ви ні до кого не зверталися для вирішення проблеми? (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)

Не знали, до кого звернутися	1
Не було потреби	2
Віддаєте перевагу самостійному вирішенню проблем	3
Нікому не довіряєте	4
Інше (ЗАПИСАТИ)	6
ВАЖКО СКАЗАТИ/ ВІДМОВА	99

С7. На сьогодні ця проблема вирішилась чи ще ні?

Так, проблему вирішено повністю	1
Так, вирішено частково	2
Ні, все лишилось як було	3
Ні, все стало ще гірше	4
ВАЖКО СКАЗАТИ/ ВІДМОВА	99

ОБІЗНАНІСТЬ ЩОДО ПИТАНЬ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Тут мають бути запитання, які допоможуть виміряти обізнаність людей про те, які існують правові рішення сімейних проблем, та їх здатність ідентифікувати правовий характер таких проблем. Ставляться всім.

ЗНАННЯ І ДОСТУП ДО СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

	Та к	Ні	ВАЖКО ВІДПОВІСТ И, ВІДМОВА
A1. Чи знаєте Ви про те, що в Україні діє державна система надання безоплатної правової допомоги? ОДИН ВАРІАНТ ВІДПОВІДІ	1	2	99
➔ ЯКЩО НА ПИТАННЯ А1 ВІДПОВІДЬ «ТАК», ПОСТАВТЕ ПИТАННЯ А2-А4, ІНАКШЕ ПЕРЕХОДЬТЕ ДО А6:			
A2. Чи чули Ви про існування гарячої лінії системи безоплатної правової допомоги, куди можна зателефонувати і отримати консультацію з правових питань?	1	2	99
A3. А чи відомо Вам, де знаходиться найближчий центр чи бюро з надання безоплатної правової допомоги?	1	2	99
A4. Чи доводилося Вам коли-небудь звертатися до центру чи бюро з надання безоплатної правової допомоги? ЯКЩО ТАК – ВКАЖІТЬ РІК ТА НАСЕЛЕНИЙ ПУНКТ: _____	1	2	99

➔ ЯКЩО НА ПИТАННЯ А4 ВІДПОВІДЬ «ТАК», ПОСТАВТЕ ПИТАННЯ А5, ІНАКШЕ ПЕРЕХОДЬТЕ ДО А6:

A5. Як би Ви оцінили надану Вам допомогу чи інформацію у центрі чи бюро з надання безоплатної правової допомоги? Якщо Ви зверталися декілька разів, будь ласка, оцініть загалом.

Дуже добре	1
Добре	2
Нейтрально	3
Погано	4
Дуже погано	5
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ, ВІДМОВА	99

A6. Якщо в цьому виникне потреба, чи маєте Ви можливість (фінансову, часову, за станом здоров'я чи сімейними обставинами тощо) звернутися за безоплатною юридичною допомогою у [назва найближчого населеного пункту, де є центр чи бюро БПД]?

Так	1
Ні	2
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ, ВІДМОВА	99

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ БЛОК

Д1. ПОЗНАЧТЕ СТАТЬ РЕСПОНДЕНТА:

Чоловіча	1
Жіноча	2

Д2. Скільки Вам повних років?

ЗАПИШІТЬ КІЛЬКІСТЬ ПОВНИХ РОКІВ: / _____ /

Д3. Що Ви можете сказати про фінансове становище Вашої сім'ї?

Змушені економити на харчуванні	1
Вистачає на харчування. Для придбання одягу, взуття потрібно збирати / позичити гроші	2
Вистачає на харчування та необхідний одяг, взуття. Для таких покупок як: мобільний телефон, пілосос, потрібно збирати / позичити гроші	3
Вистачає на харчування, одяг, взуття, інші товари. Але для придбання дорогих речей, таких як телевізор, холодильник, потрібно збирати / позичити гроші	4
Вистачає на харчування, одяг, взуття, дорогі речі. Для таких покупок як: машина, квартира, потрібно збирати / позичити гроші	5
Будь-які необхідні покупки можу придбати в будь-який час	6
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ, ВІДМОВА	99

Д4. Чи Ви працюєте зараз?

Так	1
Ні	2
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ, ВІДМОВА	99

Д5. Який найвищий рівень освіти Ви здобули?

Повна загальна середня освіта (10-11 класів середньої школи) чи нижчий рівень	1
Професійно-технічна освіта	2
Неповна вища / Середня спеціальна освіта (технікум, училище, коледж) – молодший спеціаліст	3
Базова чи повна вища освіта – бакалавр, магістр	4
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ, ВІДМОВА	99

Д6. Чи належите Ви до однієї з наступних категорій осіб? МОЖНА ВИБРАТИ ДЕКІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ.

Особи з інвалідністю	1
Малозабезпечені	2
Багатодітні	3
Учасники АТО/ООС	4
Ліквідатори Чорнобильської аварії	5
Внутрішньо переміщені особи	6
Інше (ЗАПИШІТЬ, ЩО САМЕ?)	7
Не належу до жодної	8
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ, ВІДМОВА	99

Д7. Чи користуєтесь Ви Інтернетом?

Так	1
Ні	2
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ, ВІДМОВА	99

Д8. ВКАЗАТИ НАСЕЛЕНИЙ ПУНКТ, ДЕ ПРОЖИВАЄ РЕСПОНДЕНТ:

ЗВІТ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ФОКУС-ГРУПОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

07 грудня 2021 року

1. Гайд
2. Узагальнена інформація отримана від учасників
3. Скрипт

1. Гайд

I. Вступна промова модератора

«Доброго дня! Я працівниця Координаційного центру з надання правової допомоги. Сьогодні я виконуватиму роль модератора під час нашої зустрічі. Хотілося б трішки поговорити про мету та причини нашої зустрічі.

Ми зібралися тут сьогодні, щоб обговорити різні питання, які стосуються сімейних правовідносин та досвіду зіткнення з проблемними питаннями в цій сфері серед мешканців Станично-Луганського району. Дослідження здійснюється в рамках реалізації проекту «Підтримка сталої адаптації надання базових послуг у секторах «Здоров'я», «Вода, санітарія, гігієна» та «Правова допомога» у Станиці Луганській» за підтримки Норвезької ради у справах біженців. Результати будуть використані для планування правопросвітницьких заходів та для вдосконалення процесу надання правових консультацій. Я хотів(ла) би долучити вас до вільної і відкритої розмови, і я прошу вас висловлювати свою думку на основі свого особистого досвіду.

Правила проведення зустрічі

Під час нашої зустрічі просимо дотримуватися наступних правил:

1. ми вислуховуємо кожного учасника до кінця, не перебиваючи та даючи можливість закінчити думку;
2. питання можна задавати тільки після завершення думки попереднім виступаючим;
3. можна говорити все, що хочеться, не бійтеся робити помилки;
4. просимо поважати думки інших людей, не допускати образливих зауважень на адресу один одного;
5. всі ваші думки, висловлені вами, будуть конфіденційними і використовуватимуться виключно в узагальненому та де персоніфікованому вигляді.

Попереджуємо, що під час обговорення вестиметься аудіо запис нашої розмови. Він буде використаний тільки в процесі обробки результатів даної фокус групи, та буде в подальшому видалений. Жодним іншим чином даний аудіозапис не

використовуватиметься. Чи всі згодні на проведення аудіозапису? (у випадку досягнення згоди подякувати та включити аудіозапис. Без згоди учасників аудіозапис не проводити).

Будь ласка, відчувайте себе невимушено так, як ніби це ваша власна група. У мене є ряд питань для вас, які я попрошу обговорити зі мною і один з одним. Ми просимо всіх вас взяти участь в обговоренні і бути щирими у своїх відповідях. Моє головне завдання - в тому, щоб гарантувати, що всі ці питання будуть обговорені в повній мірі, і ми почуємо всі ваші думки. Нам потрібна співпраця кожного із вас для успішної фокус-групи. В нашій дискусії немає правильних або неправильних відповідей.

Часом ви можете відчути, що ваша точка зору або досвід може відрізнятись від точки зору або досвіду інших учасників. Це як раз той випадок, коли я хотів би почути Вашу думку/досвід. В ході нашої дискусії ви не зобов'язані говорити тільки зі мною. Якщо ви чуєте, що хтось сказав щось, з чим ви згодні або не згодні - прохання прокоментувати це для групи, так щоб ми могли дізнатися Вашу думку з цього питання. Але, будь ласка, не перебивайте один одного - будьте тактовними і нехай кожен висловить свою думку.

А тепер, давайте познайомимося. Представтеся групі (Ваше ім'я, рід занять, і кілька слів про себе або про свої інтереси).

II. Досвід зіткнення з проблемами у сфері сімейних правовідносин – 25 хвилин

1. Будь ласка, розкажіть про свій досвід проблем чи питань у сфері сімейних відносин. Коли ця проблема чи питання виникла і в чому вона полягала? Чи намагались ви її вирішити, і чи вирішилась вона на даний момент?

a. Якщо людина не вирішувала проблему: Чому ви не стали вирішувати проблему?

2. Чи звертались ви до когось по допомогу для вирішення своєї проблеми чи питання?

a. Якщо звертались: До кого саме? Чи отримали ви допомогу чи пораду, на яку розраховували? Яку саме допомогу ви отримали? Чи задоволені ви процесом взаємодії з цією особою чи організацією?

b. Якщо не звертались: Чому ви вирішили не шукати допомоги?

3. З якими труднощами ви зіткнулися під час вирішення своєї проблеми чи питання? Як ви гадаєте, що допомогло би вам уникнути цих труднощів чи пом'якшити їх?

a. Зондування: наявність чи покращення доступу до певної інфраструктури, послуг, інформації, допомога місцевої влади чи інших осіб тощо.

4. Як вплинула ця проблема на різні сфери вашого життя?

III. Запит на інформування – 10 хвилин

5. Яка інформація була вам потрібна, коли ви вирішували своє питання чи проблему? Що з цього ви знали з самого початку, а що дізнались в процесі? Де / від кого? Чи було щось, що ви хотіли би дізнатись раніше?

6. Якщо говорити про сімейні правовідносини, які питання, на вашу думку, потрібно ширше висвітлювати серед мешканців вашої громади? Яким способом цю інформацію краще доносити?

IV. Загальна ситуація у громаді – 20 хвилин

7. Які проблеми у сімейній сфері найбільш поширені серед мешканців вашого населеного пункту? А які з них найбільш болючі? Для вирішення яких питань найчастіше потрібен юрист, представник влади?

а. Зондування: проблеми чи питання з документами; проблеми правового характеру, потребують поради юриста; встановлення факту народження або смерті людини, зокрема, на тимчасово окупованій території; укладення і розірвання шлюбу; стягнення аліментів; позбавлення, поновлення батьківських прав; опіка та піклування.

8. До кого людина може звернутися для вирішення свого питання чи проблеми? Де знаходиться ця людина чи організація? Чи потрібна особиста присутність, чи можна вирішити питання дистанційно?

а. Зондування: БПД, ОМС, ГО.

V. Заключення – 5 хвилин

9. Наша обговорення добігло кінця. На ваш погляд, яка тема була найбільш важливою в нашій сьогоднішній дискусії? Можливо є важливі теми, яким ми зовсім не приділили уваги, на які Ви хотіли б вказати?

2. Узагальнена інформація отримана від учасників

Досвід зіткнення з проблемами у сфері сімейних правовідносин

Кожен учасник фокус-групового обговорення стикався з правовою проблемою у сфері сімейних відносин. Проблеми, з якими стикнулися учасники:

- Стягнення аліментів, розірвання шлюбу;

- Насильство в сім'ї;
- Встановлення факту родинних відносин;
- Оформлення права на спадщину;
- Реєстрація місця проживання/перебування особи;
- Оформлення посвідки на тимчасове проживання;
- Зняття з реєстрації місця проживання особи;
- Конфлікти щодо меж земельних ділянок.

Варто зазначити, що частина учасників вирішують свою правову проблему більше одного року, частина - відмовляються вчиняти дії, щоб вирішити свою проблему в силу певних обставин. Один із учасників вважає, що наявна проблема не заважає його повноцінному життю, тому поки що не має наміру її вирішувати.

Із розповідей учасників можна зробити висновок, що більшість проблем у сфері сімейних відносин виникли більше року тому, і їх вирішення досі триває.

Щодо звернення до державних інституцій та громадських організацій для вирішення правової проблеми

Один із учасників звертався до приватного адвоката для вирішення своєї проблеми, проте відмовився співпрацювати з ним, у зв'язку з великою вартістю адвокатських послуг.

Одна із учасниць самостійно змогла вирішити свою проблему. Водночас, для вирішення проблеми доньки в частині стягнення аліментів на утримання дитини звернулася за допомогою до місцевого центру з надання БВПД.

Ще одна учасниця також вирішила скористатися послугами системи надання БПД, проте, в силу деяких обставин, не довела справу до кінця (не подала позовну заяву до суду, яка була складена працівником системи БПД).

Під час дискусії учасники неодноразово зазначали, що не мають довіри до судових та правоохоронних органів, у зв'язку із наявною забюрократизованістю, корупційною складовою та у зв'язку із відсутністю наміру допомогти громадянам, які звертаються за допомогою.

Очікування громадян при зверненні за допомогою до державних інституцій:

- для людини важливо розуміти, що її проблемою займаються комплексно (можна вирішити всі наявні проблеми), що сприяє зменшенню рівня хвилювання, закладає фундамент для побудови довіри та збільшує рівень впевненості в собі (стає легше жити);

- державні інституції обмінюються необхідною інформацією між собою самі, не відправляючи клієнтів з відповідними довідками (не використовувати клієнта як “листоношу” / “вільні ноги”);
- наявність зворотного зв'язку від організацій, в які звернулися за вирішенням проблеми (чіткі терміни розгляду звернення та інформування про результат);
- при наявності у клієнта ознак стресу, депресії, шокового стану, або надмірної емоційності необхідно сприяти в отриманні клієнтом психологічної підтримки та допомогти клієнту прийняти виважені рішення;
- для відновлення справедливості люди очікують покарання чиновників, які порушують їх права;
- єдність позицій усіх установ: однакове трактування норм законодавства;
- чуйність при наданні послуг, відмова від формального підходу до виконання обов'язків;
- у випадках домашнього насильства: чіткий алгоритм встановлення статусу потерпілої / потерпілого, більш чуйне ставлення до потерпілих, допомога у проведенні експертиз / досліджень;
- наявність “дорожньої карти” всередині конкретної установи: клієнти не мають ходити від кабінету до кабінету у пошуках до кого звернутись.

Щодо труднощів при вирішенні правової проблеми

- громадяни часто відчують несправедливість, розпач, страх, хвилювання;
- перебувають у стресовому стані;
- обурені щодо незаконних дій державних інституцій;
- відчують формальний підхід посадових осіб щодо вирішення їх проблеми;
- наявність життєвих умов (погане фінансове становище, брак часу тощо) має великий вплив на вирішення правових проблем громадян;
- відчуття небезпеки від осіб, які створили умови для виникнення проблеми у сфері сімейних відносин;
- небажання витратити час на вирішення проблеми та інші ресурси;
- зневіра у свої сили для вирішення правової проблеми тощо.

Про що думають клієнти, які стикаються з різноманітними труднощами:

- краще домовитись, аніж проходити всю процедуру, передбачену законом;
- небажання йти до суду через високі ставки судового збору;
- небажання витратити кошти на адвокатські послуги;

- вирішення усі питань, пов'язаних з отриманням спадщини, в одному позові: встановлення факту родинних відносин, відновлення строку на прийняття спадщини, визнання недійсним свідоцтва про права на спадщину – таким чином не потрібно сплачувати зайвий раз судовий збір;
- переймаються тривалим вирішенням їхніх справ: довго розглядаються документи та призначається адвокат системи БПД, тривале “кочування” від установи до установи, завантаженість судів, затягування судового розгляду сторонами;
- потрібно покарати всіх, хто не допоміг / допоміг не так, як я хотів, думав мені допоможуть;
- «я краще знаю законодавство, ніж той працівник»;
- основні стереотипи: «для успішного вирішення проблеми потрібно назбирати грошей і найняти приватного адвоката», «всі проблеми потрібно вирішувати за допомогою держави», «держави не зацікавлена в тому, щоб люди вирішували свої правові проблеми»;
- якби наш суд був більш відкритий до народу своїм ставленням, то було б легше усім;
- важливо, щоб людина не залишалася на самоті з своєю проблемою («коли я намагалась вирішити проблему самостійно, то опинилася майже в прірві своїх страхів»);
- не затягувати із вирішенням проблеми («головне не затягувати, а запитати юристів, тоді буде легше»);
- бути готовим тривалий період систематично займатися вирішенням своєї проблеми («треба розуміти, що це не вирішиться за один день. Треба до цього підготуватися, морально, фізично, психологічно і зробити все необхідне»).

Щодо питань у сфері сімейних відносин, які потрібно ширше висвітлювати серед мешканців громади

- стягнення аліментів;
- розірвання шлюбу;
- запобігання та протидія домашньому насильству;
- поділ спільного майна подружжя;
- прийняття та оформлення спадщини;
- реєстрація місця проживання/перебування особи;
- зняття з реєстрації місця проживання;
- встановлення факту смерті на тимчасово окупованій території;

- соціальні виплати та пільги;
- конфлікти щодо меж земельної ділянки.

Щодо проблем, які виникають при зверненні до різних інституцій

Частина учасників відповіли, що мають досвід звернення за правовою допомогою до системи надання БПД, і вважають це дієвим інструментом для вирішення своєї правової проблеми. Одна із учасниць має намір звернутися до системи надання БПД, але в силу життєвих обставин не має можливості це зробити фізично, тому за порадою однієї із учасниць обговорення спробує зробити це дистанційно. Ще одна із учасниць отримала пораду звернутися до громадської організації, яка опікується проблемами осіб, які опинились в складних життєвих обставинах.

Також учасники обговорення зазначили про наступні стримуючі фактори при вирішенні правової проблеми: недовіра до правоохоронних та судових органів, формальний підхід до надання послуг з боку державних органів, графік роботи державних установ співпадає з робочим часом клієнтів, що унеможлиблює звернення до них (потрібно відпрошуватися з роботи) тощо.

Одна із учасниць обговорення зазначила, що часто правова проблема супроводжується супутніми проблемами, психологічними та травматичними з боку кривдників. Дуже шкода, що державні установи не надають психологічної підтримки таким людям, щоб комплексно допомогти людині.

Відповідно до інформації, яка міститься у Довіднику громадських організацій Луганської області, який був розроблений Луганською обласною державною адміністрацією у 2019 році, існує більше 20 активних громадських організацій, які опікуються захистом прав осіб у питаннях сімейних відносин. Тому це є ще одним дієвим інструментом для вирішення правових проблем, який можуть використовувати мешканці громад.

Щодо зміни ставлення учасників обговорення до вирішення своїх проблем

Одна із учасниць, яка на початку обговорення зазначила, що наявна проблема ніяким чином не впливає на її життя і може бути вирішена згодом, змінила своє ставлення зазначивши, що «варто все ж таки не затягувати з вирішенням проблеми, щоб це не призвело до тяжких наслідків, з якими стикнулися інші співрозмовники сьогоднішнього обговорення».

Інша учасниця, яка в силу життєвих обставин не могла фізично звернутися до системи надання БПД для складення позовної заяви та захисту своїх прав, дізналась про можливість зробити це дистанційно і найближчим часом має намір звернутися для вирішення своєї проблеми.

3. Скрипт

1. Будь ласка, розкажіть про свій досвід проблем чи питань у сфері сімейних відносин. Коли ця проблема чи питання виникла і в чому вона полягала? Чи намагались ви її вирішити, і чи вирішилась вона на даний момент?

Учасник 1: Рік тому мені потрібно було підготувати документи до суду для розлучення з чоловіком, який почав заперечувати розлучення. Спочатку, за допомогою соціального юриста, я подавала позов про розлучення, а тоді, коли з'явився чоловік, він почав писати відповіді в не дуже гарній формі. В нас двоє дітей, і я не хотіла скривдити батька перед дітьми, і не знала, як це влаштувати, владнати через суд, щоб нормальну завершити цю справу, без проблем, які він хотів нав'язати. В нього в судді була ще одна справа по машині, яку він купував, і яку в нього на таможні відібрали. І він хотів таким чином повісити цей борг на мене, і змусити мене сплачувати. До цього він виступав дуже порядною, доброзичливою, дуже благородною людиною. Я не намагались вирішити проблему, оскільки в мене немає зайвих грошей для того, щоб звернутися до суду і захистити себе. На сьогоднішній день ми не живемо разом, але фактично перебуваємо в офіційному шлюбі.

Учасник 2: в мене дуже важка і заплутана ситуація. Я приходила в центр БВПД, але в мене проблеми із здоров'ям, я багато часу змарнувала. Заяву я встигла подати, але в принципі нічого ще не почала робити (мені в лютому 2020 року в центрі БВПД надрукували документи, але я їх не віднесла). Тому я вирішила послухати, що і як правильно зробити в моїй ситуації, оскільки мені потрібна допомога. Я хочу зрозуміти чим ви можете мені допомогти.

Учасник 3: Я звернулась до відділу реєстрації для того, щоб прописати зятя. Я була вимушена 3 рази звернутися до СБУ, начальника поліції, бо все ніяк не вирішувалось моє питання. Згодом, нарешті, йому видали тимчасове посвідчення для проживання на території України і потім ще згодом видали документ, який підтверджує право на довгострокове проживання на території України. Але, паспортний стіл виписав мені штраф у розмірі 570 грн, посилаючи на те, що мій зять пропустив усі строки. Їх не цікавило, що я майже рік боролась з безліччю державних органів, щоб нарешті мій зять зміг проживати на території

України на законних підставах і зміг зареєструвати своє місце проживання. Я звернулась в Авір зі скаргою на працівників паспортного стола. Під час розмови з представницею міграційної служби виявилось, що працівники паспортного стола здійснили грубе порушення, так як оформивши нове тимчасове посвідчення не забрали два старих, які знаходилися у мене на момент звернення зі скаргою. У цій ситуації я звернулась до суду, перемогла і не сплачувала жодного штрафу.

Учасник 4: 6 років тому в мене помер чоловік, з яким я прожила 18 років. Після його смерті залишилася спадщина. Але я досі не прийняла спадщину, оскільки не можу знайти спільну мову з сином померлого чоловіка, який відмовляється виходити на будь-яку комунікацію. Одного разу ми випадково зустрілися на вулиці і коли я почала заводити розмову про спадщину, він повів себе дуже агресивно, штовхнув мене, покрит нецензурною лайкою і сказав, щоб я навіть і не мріяла про дім батька, бо я для їх родини ніхто. Я боюся звернутися в поліцію або суд, оскільки його син працює у виконавчій службі і в нього є зв'язки з цими органами. До того ж, невідомо, що він може зробити наступного разу зі мною.

Учасник 5: В мене була проблема зі зняттям з реєстрації місця проживання людини, яка більше 10 років не проживає у квартирі, знайти його неможливо, оскільки скоріш за все він проживає у Росії. Але я не впевнена, що це питання стосується сімейних правовідносин.

2. Чи звертались ви до когось по допомогу для вирішення своєї проблеми чи питання?

Учасник 5: Я зверталася до адвокатського бюро, щоб вирішити своє питання (за рекомендацією колеги з роботи). Але після того, як вони озвучили мені суму гонорару у розмірі 15 000 тисяч гривень, я вирішила, що нехай воно залишається як є. Все одно я зараз там не проживаю, в цій квартирі мешкають моя дочка із зятем, от нехай вони і вирішують, що з цим робити.

Учасник 2: Незважаючи на те, що я не довела свою справу до кінця, я дуже задоволена якістю послуги, яку я отримала у центрі БВПД. Коли я прийшла, в мене було багато хвилювань і турботливих моментів, які я не знала, як вирішити. Я написала заяву про те, що я потребую підтримки адвоката/юриста, який зможе скласти позовну заяву та представити мене в суді. У відповідь я почула дуже заспокійливу відповідь, що тут зможуть вирішити усі ці мої питання, що мене дуже заспокоїло. Для мене зовсім не знайомі всі ці судові процедури. Консультант вислухала і все пояснила (юридичний та судовий процес). Після цього я відчула полегшення.

Учасник 3: Це питання мені вдалося вирішити власними зусиллями, хоча увесь процес тривав майже рік. Але моя донька зверталася до центру БВПД для того, щоб розлучитися зі своїм чоловіком і отримувати від нього аліменти на утримання спільної дитини. Її чоловік зник у невідомому напрямку, фінансово не допомагає родині, одним словом ухиляється від своїх обов'язків. Ми тільки почали працювати з юристом, зараз готуємо необхідні заяви для того, щоб звернутися до суду.

3. З якими труднощами ви зіткнулися під час вирішення своєї проблеми чи питання? Як ви гадаєте, що допомогло би вам уникнути цих труднощів чи пом'якшити їх?

Учасник 5: Моїм зареєстрованим місцем проживання є квартира, де постійно мешкають моя дочка із родиною. Я проживаю на відстані близько 40 км від свого зареєстрованого місця проживання. І при зверненні до будь-якого державного органу всюди потрібно надавати інформацію про місце реєстрації. Всі квитанції, повістки, кореспонденція приходять на адресу місця реєстрації. І дуже часто із-за цього виникає ряд труднощів, бо ніхто не може мене знайти за місцем реєстрації. Хоча у всіх своїх заявах я вказую, що фактично мешкаю за іншою адресою, проте кореспонденція все одно приходиться на адресу реєстрації мого місця проживання.

Учасник 3: я на 100% впевнена в тому, що всі питання краще вирішувати законним способом. Є треті особи, які можуть проконтролювати вирішення цих питань. Також в мене є такі знайомі, які розлучились через суд, але питання аліментів вирішили між собою самостійно. Також, що стосується спільного майна, то деякі вирішують питання розділу майна, без втручання суду. Чоловік або жінка повертають частину фінансової коштовності того майна, для того, щоб залагодити конфлікт. Але я більше схильна до того, щоб вирішити все законно. Мене так виховали.

Учасник 1: Звичайно, краще вирішувати проблему у законний спосіб, але як бути у ситуації, коли у тебе двоє дітей, яких ти утримуєш власними зусиллями, іншу частину часу важко працюєш, оскільки неможливо прожити на кошти, які виділяє держава, а тобі потрібно заплатити судовий збір та за послуги адвоката? Зараз чоловік проживає з іншою жінкою та дає дітям гроші, звичайно, цієї суми взагалі не вистачає, щоб навіть купити базові продукти на місяць, і якщо я подам на нього до суду, раптом він взагалі відмовиться давати гроші.

Учасник 4: Навіть не знаю, що сказати. Я ніколи не зверталася до суду. Та і взагалі не довіряю правоохоронним органам, моя сусідка намагалася декілька років тому відсудити у сусіда частину земельної ділянки, яка належить їй, і яку він захопив незаконно. В

результаті витратила купу грошей, справу не вирішила і потрапила до лікарні із-за усіх цих переживань. Досі лікується, слава богу, діти мають змогу допомогти і забезпечити її необхідними ліками. Якби я знала, що існують такі центри правової допомоги, то порадила би їй звернутися, та і сама можливо спробувала би, це хоча б безкоштовно, бо моєї пенсії ледве вистачає на продукти харчування.

4. Як вплинула ця проблема на різні сфери вашого життя?

Учасник 1: Дуже негативно. Зі мною припинили спілкування наші спільні з чоловіком друзі, родинна чоловіка також стала на його бік і вони розповідають усім, нібито я його зрадила і він був вимушений піти до іншої жінки. Я була вимушена звільнитися з попередньої роботи та влаштуватися в інше місце, яке знаходиться поблизу садочка, куди ходять мої діти, оскільки вони часто хворіють, і бувають випадки, коли їх потрібно терміново забрати. Раніше родина чоловіка дуже допомагала з дітьми, зараз вони відмовляються це робити. Дуже прикро, що мені довелося змінити улюблену роботу, але що робити, коли в мене немає підтримки від мого близького оточення.

Учасник 2: Моя проблема полягає у тому, що мені потрібно встановити родинні відносини з померлою сестрою для того, щоб вступити у спадщину. Я розумію, що пропустила усі строки для вступу у спадщину, але зараз мені терміново потрібно зайнятися цим питанням, оскільки у мене виникла проблема з помешканням і через декілька місяців я може залишитися без місця проживання. А від померлої сестри залишився великий будинок, куди я зможу перебраться разом із молодшою дочкою.

Учасник 3: Моя дочка зараз не працює, оскільки доглядає маленьку дитину. Моєї пенсії не вистачає на 3 людей, тому я була вимушена влаштуватися охоронцем на автомобільну стоянку. Хоча і цих грошей нам практично не вистачає для повноцінного життя. Я сподіваюсь, що справа зі стягнення аліментів швидко вирішиться за допомогою юристів БВПД і ми зможемо нормально існувати.

Учасник 5: Ця ситуація ніяким чином не вплинула на мене, оскільки я прийняла правильне для себе рішення не витратити гроші на адвокатів, а залишити все як є, зараз це ніяк не заважає мені нормально жити. Якщо виникне потреба – будемо вживати якісь заходи, поки що така потреба не виникла.

5. Яка інформація була вам потрібна, коли ви вирішували своє питання чи проблему? Що з цього ви знали з самого початку, а що дізнались в процесі? Де / від кого? Чи було щось, що ви хотіли би дізнатись раніше?

Учасник 3: у моєї доньки досі триває процес по аліментам, і невідомо, коли це питання вирішиться. Ми зверталися до виконавчої служби з проханням допомогти стягнути аліменти з її чоловіка, який ухиляється від своїх обов'язків по утриманню дитини, проте нам сказали, що потрібно звертатися до суду, а вже потім з судовим рішенням до них. У суді сказали, що вони взагалі не відповідають за аліменти, а лише приймають рішення. Тому позовну заяву ми змушені писати та подавати самостійно. Нам пощастило, що ми одразу звернулись до центру БВПД для вирішення своєї проблеми.

Учасник 1: Сьогодні дуже багато говорять про те, що існує безкоштовна юридична консультація, яка допомагає людям вирішити свої правові питання. На жаль, сьогодні я почула про це вперше, мабуть, мені також варто спробувати звернутися за допомогою.

Учасник 4: Підтримую думку Учасника 1, я також неодмінно звернусь до центру БВПД, щоб нарешті вирішити проблему і прийняти спадщину. Як тільки матиму можливість – одразу звернусь до юристів БПД.

6. Якщо говорити про сімейні правовідносини, які питання, на вашу думку, потрібно ширше висвітлювати серед мешканців вашої громади? Яким способом цю інформацію краще доносити?

Учасник 1: Варто більше уваги приділяти питанню запобігання вчиненню домашнього насильства над жінками. В нас жінки взагалі соціально-вразливі. Україна посідає одне з перших місць по кількості випадків сексуального насилля щодо жінок. І багато міжнародних організацій взагалі говорить, що Україна небезпечна для жінок.

Учасник 2: Однозначно інформація повинна транслюватися від авторитетних органів, для нас це наша місцева влада. Мені взагалі не вистачає інформації про їхню діяльність, одного разу вирішили прочитати місцеву газету, окрім складних термінів та численних цифр нічого для себе корисного не знайшла, та і бажання більше якось не виникало.

Учасник 3: Повинно бути звітування місцевої влади перед громадою. Проведення зустрічей місцевої влади з громадою є ефективним інструментом за умови, що вони будуть проводитись неодноразово, а з певною періодичністю (наприклад, раз на квартал). Треба виходити і говорити з населенням громади, а не писати про це у газетах та інтернеті, я взагалі не користуюсь інтернетом, виходить, інформацію не отримую.

Учасник 4: Зважаючи на проблеми, з якими стикнулася я та моє близьке оточення, вважаю, що потрібно висвітлювати такі проблеми: розподіл та оформлення майна, у тому числі спадщина, конфлікти щодо меж земельної ділянки, порушення прав з боку правоохоронних органів, аліменти, розірвання шлюбу.

7. Які проблеми у сімейній сфері найбільш поширені серед мешканців вашого населеного пункту? А які з них найбільш болючі? Для вирішення яких питань найчастіше потрібен юрист, представник влади?

Учасник 5: Особисто для мене, найбільшою проблемою виявилось зняти з реєстрації місця проживання особу, яка не мешкає у квартирі більше 10 років, не є власником, та скоріш за все переїхала жити до іншої країни. Мені відомо, як здійснюється процедура зняття з реєстрації місця проживання, проте, наразі, я не маю змоги зняти з реєстрації цю людину, оскільки сусіди відмовляються скласти акт про його не проживання у квартирі понад 10 років. Сусіди бояться давати свої паспортні дані стороннім особам. Тому мені потрібна допомога юриста для вирішення моєї проблеми, але поки що не маю фінансової спроможності це зробити.

Учасник 2: Розуміючи, в якій складній ситуації я опинилась, і я точно знаю, що багато людей не мають житла, проблема з відсутністю постійного місця проживання є дуже болючою. В нашій громаді проживає велика кількість людей, які були вимушені покинути свої домівки із-за воєнного конфлікту. Частина з таких сімей отримали тимчасове помешкання, а частина ще вирішує це питання і змушена знімати помешкання за кошти, яких і так не вистачає ні на що. Також варто більше уваги приділяти питанню соціальних виплат і пільг, особливо для тих людей, які дійсно потребують такої допомоги (літні люди, безхатченки, сім'ї, які опинились в складних життєвих обставинах).

Учасник 3: Я згадала, що у моєї сусідки виникла проблема, яка полягає у тому, що її син загинув на тимчасово окупованій території. Вона звернулась до відділу державної реєстрації актів цивільного стану з лікарською довідкою про смерть, щоб отримати свідоцтво про смерть сина, але отримала відмову, бо на лікарській довідці стояв штамп, який не визнається державними органами на території України. Зараз їй потрібно звернутися до суду, щоб встановити факт його смерті. Я порадила їй звернутися до центру БВПД.

8. До кого людина може звернутися для вирішення свого питання чи проблеми? Де знаходиться ця людина чи організація? Чи потрібна особиста присутність, чи можна вирішити питання дистанційно?

Учасник 1: Мені потрібно звернутися до суду для того, щоб розлучитися з чоловіком та отримувати від нього аліменти на утримання дітей, бо ті гроші, які він дає дітям, дуже мізерні і я впевнена, що завдяки судовому рішенню ця сума збільшиться. Але для цього мені потрібно скласти відповідні позовні заяви, і це, звичайно, краще зробити юристу, щоб заяву не повернули. Я хочу спробувати звернутися до безкоштовного юриста, але я зовсім

не маю часу та можливості, зранку на роботі, ввечері з дітьми, у вихідні дні, як правило, такі інстанції не працюють.

Учасник 2: Я бачила на білборді біля місцевої ради інформацію, що до центру БВПД можна звернутися за телефонним номером або зайти на сайт та надіслати звернення через електронний кабінет клієнта.

Учасник 1: Дуже Вам дякую, спробую це зробити дистанційно.

Учасник 3: Я би порадила Учаснику 2 звернутися до громадської організації «Ліга Щастя», вони надають підтримку соціально-незахищеним верствам населення та людям, які опинились в складних життєвих обставинах. Можливо вони допоможуть з тимчасовим помешканням, поки ви будете вирішувати свою проблему зі спадщиною.

Учасник 2: Щиро вдячна, спробую, а раптом дійсно допоможуть.

9. Від кого з названих найбільше шансів отримати допомогу, а від кого складно?

З чим це пов'язано?

Учасник 4: В мене немає довіри до правоохоронних та державних органів, оскільки вони не зацікавлені допомогти людині вирішити свою правову проблему. Усім цим органам треба докласти багато зусиль для того, щоб повернути довіру людей до себе. І переглянути свій підхід до формального надання послуг, стати більш чуйними до людей.

Учасник 2: Однозначно я звернуся до центру БВПД, я впевнена, що зможу отримати якісну правову допомогу та вирішити своє питання. Єдиним моїм побажанням є те, щоб державні інституції почали обмінюватися між собою необхідною інформацією, не відправляючи клієнтів за відповідними довідками для підтвердження права на БВПД. Також мені хотілося, щоб юристи більше уваги приділяли інформуванню клієнта про стан вирішення його справи, здійснювали такий своєрідний супровід.

Учасник 5: Я відчула на собі, що процедура зняття з реєстрації є занадто бюрократизованою, заплутаний алгоритм дій, складно зібрати інформацію, і все це призводить до того, що державні органи вчиняють корупційні дії, чим порушують законні права людей. Я неодноразово зверталась до установи, яка опікується питаннями зняття з реєстрації місця проживання, проте мені абсолютно нічим там не допомогли, сказали, потрібно звертатися до суду. На цьому їх допомога закінчилась. Більше не маю бажання витрачати час у черзі, щоб почути таку відповідь на моє питання.

10. Наша обговорення добігло кінця. На ваш погляд, яка тема була найбільш важливою в нашій сьогоднішній дискусії? Можливо є важливі теми, яким ми зовсім не приділили уваги, на які Ви хотіли б вказати?

Учасник 1: Вважаю, що кожна озвучена сьогодні проблема є важливою, бо вона є особистою трагедією кожної людини, яка не має можливості та умов, щоб поділитися нею і отримати підтримку від оточуючих. Гадаю, варто частіше влаштовувати такі зустрічі, щоб обмінятися як негативним досвідом, так і позитивним досвідом вирішення своєї проблеми.

Учасник 2: Вважаю, що наступного разу варто приділити більше уваги питанням, які стосуються насильства над жінками. Сьогодні під час розповідей двох наших гостей ми почули, що часто правова проблема супроводжується супутніми проблемами, психологічними та травматичними з боку кривдників. Дуже шкода, що державні установи не надають психологічної підтримки таким людям, щоб комплексно допомогти людині.

Учасник 5: Я змінила думку щодо свого становища та проблеми, і вважаю, що варто все ж таки не затягувати з вирішенням проблеми, щоб це не призвело до тяжких наслідків, з якими стикнулися інші співрозмовники сьогоднішнього обговорення.